

Sfântul Ierarh DOSOFTEI, Mitropolitul Moldovei

Viața slăvitului și întru tot lăudatului ierarh Dosoftei, Mitropolitul Moldovei

Sfântul Ierarh Dosoftei s-a născut în anul 1624 la Suceava în familia Barilă. Părinții săi Leontie și Misira, binecredincioși creștini, români de neam, aveau rudeni în Transilvania și în ținutul Liovului. La botez, pruncul a primit numele Dimitrie, pentru că se născuse în preajma zilei de 26 octombrie, când Biserica sărbătorește pe sfântul martir din cetatea Tesalonicului de la începutul veacului al IV-lea.

Tânărul Dimitrie Barilă a învățat carte de la cei mai renumiți dascăli din Moldova și la școala Frăției Ortodoxe de la Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului din Liov. Dăruit de Dumnezeu cu o inteligență deosebită și-a agonisit încă din anii copilăriei și ai tinereții multă știință de carte. A studiat cu multă râvnă Sfintele Scripturi și învățăturile dumnezeieștilor Părinți ai Bisericii și a deprins cu mult drag meșteșugul tâlcuirii textelor sfinte în limba română, pentru că învățase a vorbi și a scrie în alte limbi ca să transmită tezaurul sfintei Ortodoxii: greacă, latină, slavonă bisericească, polonă și ucraineană.

Pe lângă învățătura adunată cu migală de la mulți dascăli, la școala mănăstirii Probota a deprins și învățătura cea duhovnicească: rugăciunea, ascultarea, smerenia și nevoițele ascetice. A primit îngerescul chip în această sfântă mănăstire la anul 1649, cu numele de monah Dosoftei. Iubitor de înțelepciune și vrednic împlinitor al nevoițelor călugărești, Cuviosul Dosoftei a sporit în dragoste și rugăciune, devenind părinte duhovnicesc și începător al obștii de la Probota. Într-o însemnare în limba română el scrie la 14 septembrie 1649: "Ieromonah Dosoftei de la Pobrata, feciorul lui Leontar Barilovici", iar alături, în limba greacă: "Dositheos, ieromonah, fiul lui Leontar Barila și al Misirei". Timp de mai mulți ani învățatul egumen a călăuzit pe monahi la Hristos, întărindu-i în buna nevoie și în cunoașterea Sfintei Scripturi. A dezvoltat mult școala mănăstirii Probota și a crescut mulți ucenici luminați, aducând în obștea sa o adevărată înnoire duhovnicească.

Datorită prestigiului său de cărturar și virtuților care-i luminau chipul și faptele, ieromonahul Dosoftei este chemat de Dumnezeu la slujirea arhierescă. În anul 1658 este episcop de Huși, după un an trece în scaunul vlădicesc de la Roman, iar în 1671 este ales mitropolit al Moldovei. Bland și smerit, înaltul ierarh uimea pe toți prin înțelepciune și bunătate: Cronicarul Ion Neculce îl descrie astfel: „Acest Dosoftei mitropolit nu era om prost (simplu) de felul lui. Și era neam de mazâl. Prea învățat, multe limbi știa: elinește, slovenește, și altă adâncă carte și-nvățătură. Deplin călugăr și cucernic, și blând ca un miel. În țara noastră, pe ceasta vreme nu este om ca acela”.

Iubitor și trăitor al dreptei credințe, purtător de grijă față de păstoriții săi în vremuri „nepășnice pentru țară”, cu dese schimbări de domnii, sfântul Mitropolit Dosoftei al Moldovei și-a împlinit misiunea pastorală prin punerea în lucrare a darurilor pe care i le-a dat Dumnezeu din belșug: traducerea și tipărirea de carte sfântă în limba română. În liniștea chiliei sale din patria natală sau aflat în pribegie, sfântul a dăruit Bisericii și neamului românesc lucrări de mare valoare. Primele cărți tipărite a fost Psaltirea în versuri și Acatistul Născătoarei de Dumnezeu (Uniev, 1673). Înțelegând în Duhul Sfânt poezia psalmilor, i-a transpus în versuri românești, ca să apropie tot mai mult de sufletul poporului comoara de lumină și de har a cuvântului dumnezeiesc. Recunoscut ca autoritate teologică, a revizuit traducerea făcută de spătarul Nicolae Milescu la Vechiul Testament, text care va fi inclus în Biblia de la București, din 1688.

În toamna anului 1673 a plecat în pribegie în Polonia, din cauza schimbărilor de domn în țară și a convingerilor sale antiotomane. În 1674 a fost înlocuit în scaunul mitropolitan de la Iași cu Teodosie, episcopul de Roman. În anul următor, Mitropolitul Dosoftei este readus în demnitatea sa chiriarhală, iar Teodosie se retrage la mănăstirea Bogdana și peste puțină vreme va cunoaște moarte martirică.

După refacerea tipografiei de la Iași, Mitropolitul Dosoftei a tipărit noi cărți de slujbă și de învățătură în limba română: Dumnezăiasca Liturghie (1679 și 1683), Psaltirea de-nțăles (1680), cu text paralel în română și slavonă, Molitvănic de-nțăles (1681). Între anii 1682-1686 a tradus după

izvoare grecești și slavone și a tipărit în limba română *Viața și petrecerea sfinților*, în patru volume. Lucrarea a rămas neterminată datorită plecării forțate în Polonia. Această carte deosebit de necesară pentru misiunea Bisericii arată darul de mare cărturar al mitropolitului Dosoftei dar și dragostea sa pentru sfinți și pentru sfințenie. De aceea, el scrie despre sfinți cuvioși români pe care i-a cunoscut personal și despre alții pe care poporul îi venera cu multă evlavie: „Dară tocma și din rumâni mulți sfinți sânt, carii am și vădzut viața și traiul lor, dară nu s-au căutat, fără numai Daniil de Voroneț, și Rafil de Agapia, i-am sărutat și svintele moștii. Apucat-am în dzâlele noastre părinț nalț la bunătăț și-n podvig, și plecaț la smerenie adâncă. Părintele Chiriac de Beserecani, gol și ticăloșit în munte 60 de ani. Și Chiriac de Tazlău, Epifanie de Voroneț, Partenie de Agapia. Dară Ioan de Râșca, arhiepiscopul acel svânt și minunat, Inochentie de Pobrata și Istatie!”.

În 1686 regele polon Jan Sobieski, în campania sa antiotomană, a intrat în Moldova pentru a-l atrage de partea sa pe voievodul Constantin Cantemir. Fiind nevoiți să se retragă, polonii au luat cu ei mulțime de pietre scumpe, odoare din aur și argint. Luat ostateg împreună cu tezaurul Mitropoliei și cu moaștele Sf. Ioan cel Nou, Mitropolitul Dosoftei a trăit ultimii ani ai vieții sale pământești departe de țară. Aici a continuat lucrarea sa cărturărească și a păstrat mereu legătura cu ierarhii ortodocși de la Moscova și de la Kiev. Pentru a aplana conflictele teologice privind epicleza euharistică mitropolitul moldovean a tradus din elinește în slavo-rusă scrieri ale Sfinților Părinți Ioan Gură de Aur, Efrem Sirul, Gherman, patriarhul Constantinopolului, Simeon al Tesalonicului, argumentând astfel dreapta învățătură a Bisericii. Păstor dreptcredincios și jertfelnic, sfântul ierarh a îndurat cu demnitate asprimile și lipsurile, purtând de grijă comunității sale ortodoxe care se afla în Polonia. Sfințenia vieții lui strălucea nu numai asupra fiilor duhovnicești, chiar regele Jan Sobieski venea adesea la castelul de la Stryi, unde locuia sfântul mitropolit al Moldovei, ca să participe la slujbe cu familia și să-i dea cinstire convenită. În ciuda presiunilor care s-au făcut asupra lui, sfântul ierarh Dosoftei a refuzat trecerea la uniație și a rămas ortodox până la trecerea sa la veșnicie, la 13 decembrie 1693. Din mărturiile călugărilor care l-au însoțit în exil aflăm că sfântul și-a cunoscut vremea chemării sale la veșnicie de către Domnul. Blândul ierarh Dosoftei a fost înmormântat la Biserica „Nașterea Domnului” din Jolkiew, astăzi în Ucraina.

Pătimind încercări și multe necazuri în această viață trecătoare, sfântul mitropolit Dosoftei al Moldovei rămâne peste veacuri un teolog al întregii Ortodoxii, ierarh cu viață sfântă și neîntrecut învățător al dreptei credințe în limba poporului său. Luminat de harul Duhului Sfânt, el a slujit cu dragoste Biserica Mântuitorului Hristos, cu smerenie și fapte minunate, iar acum se roagă în ceruri pentru mântuirea sufletelor noastre.

Cu ale lui sfinte rugăciuni, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi!

Despre viața Mitropolitului Varlaam.

Dacă citim în cartile de Istorie Bisericească vom vedea că Mitropolitul Varlaam s-a născut la sfârșitul secolului al XVI-lea, pe la anul 1650. Locul nasterii nu se știe cu exactitate. Între afirmațiile istoricilor sunt diferite: unii spun că s-a născut în Balotestii Putnei, unii în ținutul Vrancei, iar alții spun că s-a născut într-un sat de lângă Targu Neamț. Ideea că Varlaam s-a născut în Targu Neamț, afirmată de Arhim. Dionisie Udisteanu, este împărtășită astăzi și de marele istoric al Bisericii Ortodoxe, Pr. Mircea Pacurariu. Se știe că Varlaam și-a început viața călugărească la Mănăstirea Secu. Aici era o școală mănăstirească, unde Vasile, așa cum se numea înainte de călugărie a învățat în special slavona și greaca. În anul 1610 ajunge egumen al mănăstirii Secu. Pe când Anastasie Crimca era mitropolit, l-a pus pe Varlaam egumen la ctitoria sa, mănăstirea Dragomirna, însă Varlaam nu a stat mult ca egumen aici. În 1622 Varlaam este trimis de mitropolitul Anastasie la Kiev, la arhimandritul Pecerscâi, căruia i-a povestit o faptă minunată de la mănăstirea Dragomirna. Când s-a întors în țară, Varlaam s-a dus la mănăstirea Secu. Aici a rămas până în 1626, când domnul Moldovei Miron Barnovschi- Movilă l-a luat la Suceava ca preot la catedrala vechei mitropolii moldovene. El a ajuns să fie și duhovnicul domnului și sfătuitorul de bază. La sfârșitul anului 1628, 13 decembrie, Miron Barnovschi

trimite pe Varlaam împreună cu o delegație până în Rusia să-i ducă țarului Mihail Feodorovici moaștele Sfântului Mucenic Iacob din Persia și să-i procure icoane pentru ctitoriile sale. Chiar dacă le-a plătit, Varlaam nu a putut să ia icoanele, fie din cauza unor neînțelegeri dintre el și pictor, fie din cauza unor neînțelegeri dintre patriarh și pictor, astfel pe 29 decembrie 1629 Varlaam pleacă spre casă. Ajuns acasă, Varlaam găsește totul schimbat: Miron Barnovschi, silit a plecat în Polonia, iar Anastasie Crimca era retras la Dragomirna. Mitropolit era Atanasie, fost episcop la Roman. Atunci Varlaam s-a retras și el la Mănăstirea Secu, unde și-a continuat viața cărturărească. Aici la Secu, Varlaam a tradus din slavonește în română Acatistul Maicii Domnului, Psaltirea lui David, Căutările lui Moise și Paraclisul Maicii Domnului. La 13 iulie 1632 mitropolitul Moldovei Atanasie moare. Astfel a fost nevoie de alegerea unui nou mitropolit al Moldovei. Nu se mai ține cont de așa zisa tradiție ca să se aleagă mitropolit din cele trei scaune episcopale: de la Roman, de la Huși sau de la Rădăuți și se hotărăște ca să fie ales Arhimandritul Varlaam de la Secu ca Mitropolit al Moldovei, fiind hirotonit pe 23 septembrie 1632. În anul 1633, la 28 aprilie Mitropolitul Varlaam a participat la hirotonia întru arhiereu a lui Petru Movilă în Biserica din Lwow. În anul 1639 Mitropolitul Varlaam al Moldovei a fost propus pentru scaunul patriarhal de la Constantinopol. La îndemnul mitropolitului, Vasile Lupu în 1640 întemeiază un colegiu la Iași. Tot la îndemnul lui Varlaam, domnitorul înființează tot la Trei Ierarhi o tipografie. Vasile Lupu pentru înființarea tipografiei a cerut ajutorul lui Petru Movilă. Acesta a trimis totul necesar unei tipografii prin Sofronie Pociățchi, căruia i-a încredințat și conducerea colegiului. În anul 1641 Varlaam alături de Vasile Lupu și ceilalți episcopi din eparhia sa primesc moaștele Sfintei Cuvioase Parascheva, primite în dar de la Patriarhia Ecumenică. În anul 1642 Varlaam al Moldovei participă la lucrările sinodului de la Iași din 15 septembrie- 27 octombrie, unde s-a discutat problema mărturisirii de credință pusă pe seama lui Kiril Lucaris și mărturisirea de credință a lui Petru Movilă. În februarie 1645, Mitropolitul participă la căsătoria dintre domnița Maria, fiica lui Vasile Lupu și prințul lituan Ianusz Radziwill. Tot în același an, la 23 martie Mitropolitul Moldovei alături de Grigorie al Larissei, delegatul patriarhiei ecumenice, Lavrentie al Casandrei și Atanasie al Romanului hirotonesc în treapta de arhiereu pe egumenul mănăstirii Galata, Paisie, ales patriarh al Ierusalimului. La 7 aprilie 1653, Varlaam se retrage la Mănăstirea Secu din cauza bolii. Data exactă a decesului mitropolitului nu se știe exact. El a murit între 18 august, când a rânduit averea sa, care a lăsat-o mănăstirii sale și 19 decembrie 1657, când Gheorghe Ștefan a întărit pe călugării de la Secu ca să stăpânească și să oprească cele două mori din Gârla Putnei, rămase de la Varlaam.